

Nisan E-Bülten

ÇOCUKLARDA SORUMLULUK BİLİNCİ

ÇOCUKLARDA SORUMLULUK BİLİNCİ

Sorumluluk, hem yetişkinlikte hem de çocuklukta gündelik yaşamı ve toplumsal ilişkileri kapsayan ve buna bağlı olarak kişinin ruhsal doyumunu oluşturan bir olgudur. Sorumluluk aynı zamanda içinde bulunan kültüre, yaşa, zamana ve ihtiyaca göre değişen ve değişen bu olgular sonucunda bir görevi üstlenerek bu görevin gereklerini yerine getirmek demektir. Yaptığı işi sonuna kadar yürütebilen ve yapmakta olduğu davranışın ise olası sonuçlarına katlanmayı göze alan bir çocuğu sorumluluk sahibi olan bir çocuk olarak görebiliriz.

Çocuklara Sorumluluk Bilinci Nasıl ve Ne Zaman Kazandırılır?

Çocuk, 2 yaşından itibaren aileden bağımsız bir şekilde hareket edip özerkleşmeye başlar. Tek başına birçok aktiviteyi yapabilecek düzeye gelir. Anne babaların öncelikle bu yaştaki çocukların tek başına neler yapabileceklerini öğrenmesi gerekmektedir. Anne babaların çocuğa sorumluluk verirken gösterdikleri tutumların çocuğun ileriki hayatında da kişiliğine büyük oranda etki ettiği bilinmektedir. Örneğin, aşırı koruyucu tutum sergileyen anne baba, çocuğun sorumluluk bilinci kazanmasına engel olmaktadır. Çünkü çocuklarının yapabilecekleri her şey için kendilerinde sorumluluk hissederler ve onların yapması gerekenleri ebeveynleri yaparlar. Onlara iyi niyetli yaklaşıtlarını düşünerek çocukları için her şeyi yapmaları gerektiğine inanırlar. Kendi başına yemek yiyebildiği halde annenin bu görevi üstlenmesi, onu giydirmesi, ödevlerini yapması gibi temel sorumlulukları anneler, çocukları yerine yaparlar. Fakat çocukları bütün sonuçlardan korumaya çalıştıkları için onların öz güvenlerini yok edip tamamen kendilerine bağımlı bir çocuk haline getirirler. Oysa demokratik tutum sergileyen bir anne baba, çocuğa kendi sınırları içinde özgürlükler vererek kendi başına kararlar almasına yardımcı olur. Kendi kararlarını alabilen çocuk, kararların getirdiği sorumlulukla da baş etmeyi öğrenir. Böylece çocuğun sorumluluk bilincinin temelleri oluşturulur. Bu tutumu benimseyen aileler, çocuktan yardım beklediklerinin mesajını vermiş olurlar. Başta çocuğun acemice yapacağı birtakım davranışlar, zamanla sorumluluğu haline gelmiş olur. İki yaşından itibaren çocuğa etrafına dökmek pahasına bile olsa kendi başına yemek yemesine fırsat tanımak, kendi odasında yatmasına izin vermek ve okul çantasını hazırlama, sofraya hazırlama, odasını toplama ve alışveriş yapma gibi konularda yardımını beklemek sorumluluk bilincini geliştirmesi açısından cesaretlendirici ve destekleyici bir ortam sağlar. Bu destekleyici tutum, çocuğun ailesinden bağımsız neleri tek başına yapabileceğini görmesine olanak sağladığından çocuğun öz güvenlerini de geliştirir. Çocuğa okul öncesi dönemde sorumluluk alma bilinci kazandırılırsa okul döneminde de çocuk sorumluluk alırken daha rahat edecektir.

Çocuğa Sorumluluk Verirken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar Nelerdir?

1. Çocuğa söz konusu sorumluluk verilirken ondan beklenen davranışın ne olduğu neden-sonuç ilişkisine dayandırılarak anlatılmalı, doğacak olumlu ve olumsuz sonuçlarla yüzleşmesine olanak sağlayıp çocuk her türlü desteklenmelidir.
2. Sorumluluklarını yerine getirebilmesi için çocuğa uygun ortam sağlanmalı, istenen davranışın kazandırılmasında çocuk motive edilip cesaretlendirilmelidir.
3. Sorumluluğu yerine getirebilmesi için seçenekler sunulmalı, kişiliğine saygı duyularak karar verme süreçlerine dahil edilmelidir.
4. Çocuğun yaşına uygun olmayan sorumluluklar verilmemeli, ailenin beklentileri çocuğun gelişim düzeyine uygun olmalıdır.
5. Her çocuğun gelişim düzeyinin ve hızın farklı olduğu unutulmamalı, çocuğun karakter özelliğinden ev ve okuldaki düzeni de göz önünde bulundurularak çok yönlü değerlendirilmelidir.
6. Yerine getirilmiş sorumluluklar, aile tarafından takdir edilmelidir.
7. Verilen işleri yaparken oyalanma problemi yaşanıyor ise, zaman ile yarıştırmalı ve zamanında bitirdiği işlerde ne kadar iyi olduğu söylenmelidir.
8. Verilen günlük işler bitirildiğinde ona çıkartma ya da minik hediyeler verilmelidir.

Sorumluluk Alınabilecek Alanlar Nelerdir?

Okul eşyalarını hazırlamak, oyuncakları toplamak, sofrayı hazırlamak, çiçekleri sulamak, meyve veya sebzeleri yıkamak, çöprü boşaltmak, ekmek veya gazete almak, pijamaları katlamak, odasını ve yatağını toplamak, küçük kardeş için yardım etmek gibi alanlarda çocuklara sorumluluk verilebilir.

Okul Yaşamındaki Sorumluluklar

Okul hayatı bir çocuk için en önemli sosyal çevredir. Sosyal çevrede yaşamak ise birtakım sorumlulukları ve kuralları beraberinde getirmektedir. Bunların bazıları şu şekildedir:

- Okulda bulunan kişilerin haklarına ve kişisel farklılıklarına saygı göstermek
- Ders dışı etkinliklere aktif katılım sağlayarak bu etkinliklerden en iyi şekilde yararlanmak
- Arkadaşlarının ve okulun eşyalarını korumak
- Sınıfça belirlenen kurallara uymak
- Okul kurallarına uymak
- Arkadaşlarına, öğretmenlerine ve tüm okul çalışanlarına saygılı davranmak
- Hiçbir şekilde kaba kuvvet ve baskıya başvurmamak
- Ödev takibi yapmak

Çocuklara okul yaşamı ile ilgili sorumluluk verirken yukarıda belirtilen davranışları takip etmek sorumluluk bilincinin yerleşmesine olanak sağlar. Çocuk adına bir şeyleri yapmak, onun sorumluluk kazanmamasına bu yüzden de öz güven gelişimi konusunda sıkıntılar yaşamasına neden olur. Öğrenciler sorumluluklarını yerine getirirken bunları görsel ve sözel olarak takip etmek, çocuklara olumlu geri bildirim vermek onların sorumluluk kazanımını güçlendirir. Bu süreçte aileler, öğretmenler ile iletişim halinde olmalıdır. Ortak hareket edip ortak tepki vermek çocuğun davranışının doğruluğuna güven duymasını sağlayacaktır.